

Recepten voor een alternatieve financiering van de sociale zekerheid

Filip Misplon

ABW

Professor Blanpain's sociale zekerheidsbijdrage is één van de vele alternatieve financieringsbronnen die aangeboord kunnen worden voor de sociale zekerheid. Het loont de moeite naast zijn voorstel ook een paar andere oplossingen onder de loep te nemen. Pas dan kan je de verschillende mogelijkheden op hun waarde schatten.

Naar aanleiding van de onbuigzame houding van het textielpatronaat vroeg Jan Rombouts, administrateur-generaal van de Dienst Collectieve Arbeidsbetrekkingen, zich af of Febeltex tijdens het textielconflict van begin april een verborgen agenda afwerkte. De textielwerkgevers zouden de conflictsituatie bestendigen in de hoop op deze manier druk uit te oefenen op de regering. De exportgerichte textielsector lijdt onder de sterke positie van de Belgische frank. De textielpatroons willen die verzwakte concurrentiepositie gecompenseerd zien door een beperking van de loonkosten. De korting op de werkgeversbijdragen die Sabena krijgt (door de kwijtschelding van de loonmatigingsbijdrage van 7,62%) steekt hen de ogen uit. Al jaren krijgen de arbeiders bij Sofinal, het bedrijf van Benoît De Vos, voorzitter van Febeltex, trouwens te horen dat niet hun lonen te hoog zijn, maar wel de loonkosten, door belastingen en sociale zekerheidsbijdragen.

In dezelfde periode haalde professor Blanpain de nationale pers met een voorstel tot invoering van een sociale zekerheidsbijdrage (SZB) [1]. Hij wil de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid vervangen door verhoogde BTW-heffingen. Het is een oud voorstel, waarvan de merites reeds verdedigd werden door professor Vandam-

me [2]. Voor hun voorstellen halen de professoren twee argumenten aan. Eén: arbeid wordt uitgestoten omwille van de hoge loonkosten. Aan de hoge werkloosheid kan alleen verholpen worden door die loonkosten te verlagen. Twee: RSZ-bijdragen zijn supplementaire kosten, die de buitenlandse concurrenten niet of in mindere mate moeten dragen. Door hogere BTW-heffingen zullen de Belgische producenten op de binnenlandse markt én op de buitenlandse markten bevoordeeld worden. Blanpain heeft het debat over de loonkostenverlaging nieuwe brandstof gegeven. Daarom wil ik graag de uitgangspunten en gevolgen van zijn voorstel analyseren.

Het nieuwe ordewoord

Over Blanpain's uitgangspunten groeit stilaan een consensus: de loonkosten zijn te hoog en de RSZ heeft behoefte aan alternatieve inkomsten. Die eensgezindheid wordt nog in de hand gewerkt door het inzicht dat de tekorten in de sociale zekerheid zich verder zullen opstapelen als men hetzelfde beleid blijft voeren. Sociaal-demografische ontwikkelingen zullen hoe dan ook een zoektocht naar alternatieve inkomsten noodzakelijk maken, tenzij men terugvalt op één of andere bijstandsregeling.

Alternatieve financiering is dus het nieuwe ordewoord. Het is echter niet om het even welke inkomstenbronnen daarvoor aangeboord worden. In het raster vind je een overzichtje van de mogelijkheden.

Alternatieve inkomsten voor de sociale zekerheid

1. belastingen op produktie

- a. bijdragen op arbeid
- b. bijdragen op machines (afschrijvingen, cash-flow, investeringen)
- c. een belasting op de toegevoegde waarde (dit betekent dat de inzet van arbeid en machines op eenzelfde manier belast wordt)
- d. diverse taxen, bv. energietaxen

2. belastingen op consumptie

- a. een algemene consumptiebelasting, zoals de btw
- b. specifieke taxen, bijvoorbeeld op energie, tabak

3. inkomstenbelastingen

- a. supplementaire lasten bovenop de gangbare inkomstenbelastingen (het gaat hier dus vooral om inkomens uit arbeid), inclusief de fiscalisering van bepaalde sociale uitkeringen
- b. specifieke belastingen op financiële inkomsten uit niet-risicodragend kapitaal, heffingen op speculatieve beleggingen
- c. vermogensbelastingen, belastingen op uiterlijke tekens van vermogens, erfenislasten, e.a.

Al deze mogelijkheden werden, weliswaar vanuit zeer uiteenlopende hoek, ooit wel eens voorgesteld als alternatieve of aanvullende financieringsbron voor de sociale zekerheid. Om de waarde van het voorstel-Blanpain te evalueren, moet je de effecten ervan nagaan in vergelijking met verschillende alternatieven.

Het overwegen waard

De SZB plaatst de belasting buiten de produktie. Dat is een kostenbesparing. Het heeft een gunstige invloed op de concurrentiepositie van de bedrijven en zorgt op langere termijn voor meer investeringen en meer tewerkstelling. Op korte termijn blijven de gevolgen van een vermindering van de arbeidskosten op de tewerkstelling hoe dan ook beperkt. Inzoverre er tewerkstellingseffecten optreden zal een vermindering van de SZ-bijdrage op arbeid voor hoog gekwalificeerden trouwens geen kostenvermindering meebrengen voor de bedrijven, maar zal

ze zich snel vertalen in een verdere verhoging van deze hoge lonen.

De SZB belast produkten van binnenlandse en buitenlandse origine op eenzelfde manier. Dat is zeker niet zo voor sociale zekerheidsbijdragen op arbeid. Het is *evenmin* het geval voor een hogere inkomstenbelasting, die uiteindelijk ook de fiscale druk op het arbeidsinkomen doet toenemen, en dus een verschil tussen brutoloonkosten en nettoloon met zich meebrengt.

De SZB verdeelt de fiscale druk op arbeid en machines op een meer evenwichtige manier. De druk om arbeid door machines te vervangen zou daardoor afnemen.

Tot zover komt het voorstel van een SZB zeer gunstig uit onze analyse. Toch moet ik bij mijn eerste opmerkingen al een paar kanttekeningen plaatsen. De verbeterde concurrentiepositie heeft alleen effect op de tewerkstelling in exportgerichte sectoren. In de meer beschermde sectoren van de economie (de distributie, de financiële sector en andere dienstensectoren) komt de SZB neer op een eenvoudige kostenbesparing en zullen de effecten op (het behoud van) de tewerkstelling heel wat lager liggen. Ook in de meest kapitaalsintensieve sectoren zal een daling van de lasten op arbeid nauwelijks of geen tewerkstellingseffecten hebben. Of denkt er iemand dat men in de petrochemie plots anders zou gaan werken, omwille van een beperkte daling van de loonkost?

De gevolgen van de verhoging van de BTW tot gemiddeld 25% zijn daarentegen moeilijk in te schatten. De consumptie zal onvermijdelijk teruglopen door de stijging van de prijzen. De aantrekkelijkheid van het zwart circuit ("Mag ik het u zo aanrekenen, dan hoeft u geen BTW te betalen?") neemt toe. BTW-carroussels worden winstgevender. En over de gunstige effecten van de SZB op het zwartwerk hoeft men zich niet te veel illusies te maken.

De eerste die het effect van de SZB zal voelen, is uiteraard de consument. Hij zal de lasten ervan dragen. Dat is onrechtvaardig ten aanzien van de mensen met een laag inkomen, die proportioneel zwaarder getroffen worden door deze consumptiebelasting. Verder is het waarschijnlijk niet de bedoeling dat de hogere consumptie-

Tabel

Mogelijke effecten van een alternatieve financiering van de sociale zekerheid

effect van de maatregel in vergelijking met een SZ-bijdrage op arbeid	SZ-bijdrage op machines	energietax (industrie)	BTW	energietax (gezinnen)	algemene inkomstenbelasting	belastingen op financiële inkomsten	vermogensbelastingen
koopkracht			-	-	-	-	-
heroriëntering consumptiegedrag		+	[1]	+			
billijke belasting van productiefactoren	+	+	[2]	[2]	[2]	[2]	[2]
concurrentiepositie	+/- [3]	-	[4]	[4]	[4]	+	+
progressieve belastingdruk			-	-		+	+
werkgelegenheid	[5]	[5]	[5]	[5]	[5]	[5]	[5]
investeringen	-		[4]	[4]	[4]	[6]	[6]

[1] In geval van differentiatie van BTW-tarieven.

[2] In zoverre deze belasting gepaard gaat met een verlaging van de SZ-bijdragen op arbeid - momenteel is arbeid de enige productiefactor die belast is in functie van de SZ.

[3] Voor arbeidsintensieve sectoren verbetert de concurrentiepositie, voor kapitaalintensieve sectoren verslechtert ze, in zoverre zo'n belasting gepaard gaat met een verlaging van de SZ-bijdragen op arbeid.

[4] Het effect is positief in zoverre deze belasting zich niet vertaalt in hogere lonen.

[5] Iedere maatregel die de factor arbeid minder belast, heeft een positief tewerkstellingseffect.

[6] Een verbeterde concurrentiepositie brengt normaal gezien een toename van de investeringen mee, maar het is onzeker welke de terugkoppelingseffecten zijn van de financiële sfeer op de reële sfeer.

prijzen zich automatisch vertalen in hogere lonen. Het indexmechanisme zal dus eens te meer onder druk komen te staan. Ten slotte kan een daling van de binnenlandse consumptie het onzekere conjunctuurherstel fnuiken.

Oog voor andere troeven

In mijn overzicht van mogelijke inkomstenbronnen voor de sociale zekerheid heb ik plaats ingeruimd voor specifieke belastingen op financiële inkomsten, heffingen op speculatieve beleggingen en vermogensbelastingen, belastingen op uiterlijke tekens van vermogens, erfenislasten,

e.a. Als je de pluspunten van deze vermogensbelastingen vergelijkt met die van de SBZ, dan zie je dat ze nauwelijks verschillen (zie tabel).

Maatregelen die de vermogens belasten respecteren echter veel beter het principe 'de zwaarste schouders dragen de zwaarste lasten'. Ook andere voorstellen, zoals een energietax, zijn het overwegen waard. Zij hebben dezelfde voordelen als de SZB, en bieden bovendien uitzicht op een heroriëntering van het productieproces en het consumptiegedrag. Vooral een energietax, die in arbeidsintensieve bedrijven en voor milieu-investeringen gecompenseerd zou

worden door een gedeeltelijke daling van de SZ-bijdragen op arbeid, is aantrekkelijk.

Niet onbezonnen

Een selectieve verschuiving van SZ-bijdragen op arbeid naar SZ-inkomsten uit een BTW-heffing mag niet zonder meer aan de kant geschoven worden. Een veralgemeende verlaging van de SZ-bijdragen op arbeid voor alle sectoren en alle kwalificatieniveaus is evenwel niet aangewezen. Bovendien moeten ook andere alternatieve SZ-heffingen in overweging genomen worden, omdat zij nog bijkomende voordelen bieden.

Een regering die werk maakt van de herfinanciering van de SZ moet oog hebben voor twee belangrijke principes: de geleidelijkheid van een eventuele hervorming en de stabiliteit van de financieringsbasis. Van om het even welke radi-

cale hervorming - de SZB van Blanpain is daar een goed voorbeeld van - zijn de gevolgen moeilijk in te schatten. En als het niet lukt de SZ een stabiele financieringsbasis te geven, zal men onvermijdelijk opnieuw zijn toevlucht moeten nemen tot noodingrepen om acute tekorten aan te zuiveren. Tenminste, als men op dat ogenblik nog niet de uitkeringen op de helling heeft geplaatst...

-
- [1] Blanpain, R., *De sociale zekerheidsbelasting (SZB). Financiering van de SZ in de privé-sector voor werknemers door middel van een verhoging van de belasting op de toegevoegde waarde*. Persconferentie, 14 maart 1995.
 - [2] Vandamme, F., *De financiering van de sociale zekerheid in een 21e-eeuwse perspectief*. In: *De Morgen*, 22 november 1993.
 - [3] Blanpain laat uitdrukkelijk de mogelijkheid open om de investeringen tegen 20% te belasten. Ik laat die mogelijkheid hier buiten beschouwing. Blanpain, R., o.c., blz.4.